

Alkmadders

NUMMER 168 – JAARGANG 42 – DECEMBER 2024
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

Noordeinde 117 wint Oud-Alkemadeprijs

F.H. van Wichen, burgemeester van 1889–1920

Uniek: Kirsten Verdel

Huzarendag

Noordeinde 117, Roelofarendsveen
winnaar Oud-Alkemadeprijs 2024

42e jaargang, december 2024, nummer 168
Kwartaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Alfred Bakker
Geert-Jan van Beek
Sjaak Bouwmeester
Jos Cozijn
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
E-mailadres van de redactie:
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Archief Stichting Oud Alkemade

Donateursbestand en adreswijzigingen

per e-mail naar: info@stichtingoudalkemade.nl,
of per telefoon: 06 - 204 56 548,
of in de brievenbus van het museum.

Donateurschap

Nieuwe donateurs zijn van harte welkom.
U kunt zich aanmelden via onze website,
per e-mail via info@stichtingoudalkemade.nl
of telefonisch bij het secretariaat: 06 204 56 548.
De minimumdonatie bedraagt € 20,- per jaar,
te voldoen op bankrekening NL09 INGB 0005 4356 41
van Stichting Oud Alkemade. Per post ontvangen
van Alkmadders kost € 12,00 per jaar extra.

Losse nummers

Deze kosten € 5,75 en zijn verkrijgbaar tijdens de
openingsuren van het museum.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op
zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op
dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
In de maanden juli en augustus en op 1e Paasdag,
1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het
museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag
is het museum wel open.

Secretariaat

Annelies van Wieringen (06 204 56 548)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

De Stichting Oud Alkemade heeft de culturele ANBI-status
en betaalt daarom geen schenk- of erfbelasting.
Uw schenking komt dus geheel ten goede aan de
activiteiten van de Stichting Oud Alkemade.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk,
microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

INHOUD:

In memoriam Joop van der Meer	2
Waar kwam de kerkbank vandaan	2
Donateursavond met uitreiking Oud-Alkemadeprijs	3
De geschiedenis van Noordeinde 117	4
Eervolle vermelding voor de podwalk Kaag en Braassem	6
F.H. van Wichen, burgemeester van 1889-1920	7
Dertig jaar Buurtbus Alkemade in vogelvlucht	10
Berichten van overzee: Rien van de Weteringh en Mieke l'Ami	11
Uniek: Kirsten Verdel	13
Schenkingen	14
Huzarendag	15
1000 Jaar Kaag en Braassem (deel 6)	17
Oproep voor zoekplaatje	19

Van het bestuur

Beste donateurs,

Een triest bericht voor onze stichting, want op 24 oktober jl. hebben wij helaas afscheid moeten nemen van een zeer gewaardeerd medewerker Joop van der Meer. Hij heeft zich jarenlang voor Oud Alkemade ingezet. In een In memoriam op de volgende pagina leest u er meer over. Heel ander nieuws is de uitreiking van de Oud-Alkemadeprijs 2024 aan Richard Olyerhoek en Jenny Volwater tijdens onze jaarlijkse donateursavond van 25 oktober jl. in ons museum. Het was mooi om te zien hoe de hele familie genoot van de waardering die zij kregen voor de instandhouding van hun huis Noordeinde 117 in Roelofarendsveen. Ook over deze avond en de geschiedenis van het pand vindt u verder in deze Alkmadders meer.

De gezellige donateursavond werd door veel donateurs bezocht, want na de uitreiking van de Oud-Alkemadeprijs zijn er twee historische films vertoond waar wij als stichting aan hebben meegewerkt. Wij hebben informatie, foto's en filmbeelden beschikbaar gesteld om door middel van deze films een mooi beeld te kunnen geven van hoe het er vroeger in onze gemeente aan toe ging in de tuinbouw. De eerste ging over de oude veiling in Roelofarendsveen en de tweede over de Veense Akker die bij de Veense Bukker is ondergebracht. Deze films worden tijdens de openingstijden van ons museum regelmatig vertoond. Op dit moment zijn wij volop bezig filmmateriaal te digitaliseren over de winters van de jaren 1960 tot 1980 met o.a. unieke beelden van schaatswedstrijden op het Braassemmeer. Wij hopen dat we deze binnenkort kunnen tonen in ons museum.

*Bestuur en medewerkers wensen u mooie
Kerstdagen en een voorspoedig en gezond 2025!*

Lex van der Zwet, voorzitter

Beste lezer,

Ruim voor de kerstdagen ligt de nieuwe Alkmadders weer op de mat met daarin onder meer een verslag van de onlangs gehouden donateursavond - die in het teken stond van de Oud-Alkemadeprijs - en een verhaal over het prijswinnende pand. Maar ook andere interessante bijdragen hebben we voor u bijeengebracht. Er zijn inmiddels een paar vaste series, zoals Uniek en Duizend jaar Kaag en Braassem. En van twee series hebben we weer een volgende aflevering geplaatst: die over de oud-burgenmeesters aan wie straatnamen werden gewijd en een bericht van overzee.

Af en toe krijgen we artikelen aangeboden die weliswaar heel mooi zijn om te lezen, maar jammer genoeg te lang om in hun geheel in Alkmadders op te nemen. Zoals een verhaal over het

dertig jarig bestaan van de Vereniging Buurtbus Alkemade. Daarom treft u in dit nummer een samenvatting aan en kunt u het hele verhaal lezen op de website.

Ook de foto uit 1963 van een school in Oude Wetering is als 'zoekplaatje' veel te groot om goed zichtbaar over te komen. Hiervoor staat op pagina 19 een oproep om naar de website te gaan en daar aan de hand van de nummerlijst ons te laten weten wat de ontbrekende namen zijn. Dat kan via alkmadders@ziggo.nl, waar we ook graag andere reacties van u ontvangen.

Wij wensen u weer veel leesplezier en: vergeet vooral niet een bezoek te brengen aan onze tentoonstelling 'De strenge winters van vroeger'.

José van der Meer-van der Zwet, eindredacteur

In memoriam Joop van der Meer

Op 24 oktober jl. overleed na een kort ziekbed onze zeer gewaardeerde medewerker Joop van der Meer. Joop kwam in 1993 als vrijwilliger bij de stichting voor o.a. het ontwikkelen van een digitaal wandbord over de voormalige gemeente Alkemade in ons destijds nieuwe museum. Hij heeft er voor gezorgd dat dit wandbord tot op de dag van vandaag optimaal werkt. In de fotowerkgroep hield hij zich bezig met het digitaliseren en opslaan van ons steeds groter wordende fotoarchief. Joop ontwikkelde een fotobase-programma waar we nog steeds heel veel profijt van hebben. Toen de secretaris in 1994 aangaf met het secretariaat te willen stoppen en haar vervanger op het laatste moment afhaakte, nam Joop ook deze taak op zich. Dit heeft hij twee jaar lang gedaan.

Voor zijn werk is Joop o.a. naar Thailand gemigreerd. We bleven contact houden per mail

met vragen over de automatisering e.d. Meestal kregen we binnen een of twee dagen een uitgebreide uitleg terug. Indien nodig stuurde hij een

nog meer gedetailleerde uitleg. Inmiddels is het fotobase-programma gemoderniseerd en werkt het vanuit de FotoBaseCloud, FBC. Veel vrijwilligers in ons museum maken gebruik van dit programma.

In 2019 is Joop samen met zijn echtgenote Coby weer teruggekeerd naar Nederland om hier van een welverdiend pensioen te gaan genieten. Vorig jaar hebben we contact met Joop opgenomen om ons advies te geven over de automatisering en hierover hebben we diverse gesprekken met elkaar gehad. De zoon van Joop, Desmond, neemt voorlopig het beheer van zowel de FotoBase als de Fotobank-websites van zijn vader over.

Alle medewerkers van Oud Alkemade bedanken Joop voor zijn betrokkenheid bij ons museum en we wensen Coby en de kinderen veel sterkte toe in de komende periode.

Waar kwam de kerkbank vandaan?

In de vorige Alkmadders stelden wij u de vraag of u wist waar de aan Oud Alkemade geschonken kerkbank vandaan kwam. Wij ontvingen diverse reacties waarvoor wij u graag bedanken. Aanvankelijk was de gedachte dat de bank uit de oude Petrus' Bandenkerk zou kunnen komen, maar later werd gesuggereerd dat hij op het koor van de kerk gestaan kon hebben. Twee mensen hebben ons er echter van kunnen overtuigen dat de bank uit de kapel van Huize Jacobus komt. Waarvan akte. Hij zal in ons museum een mooi plekje krijgen.

Donateursavond met uitreiking Oud-Alkemadeprijs

Het was gezellig druk op 25 oktober jl. in museum Oud Alkemade. Tijdens de jaarlijkse donateursavond werd een vol programma afgewikkeld. Om te beginnen werd de Oud-Alkemadeprijs 2024 uitgereikt aan Richard Olyerhoek en Jennie Volwater, de huidige bewoners van het pand Noordeinde 117 in Roelofarensveen. De jury heeft hen die prijs toegekend omdat zij de woning gerenoveerd hebben met behoud van de historische elementen.

De familie Olyerhoek is al vijf generaties lang eigenaar en bewoner van de woning die dateert uit 1886. Bij de prijsuitreiking waren ook de ouders van Richard Olyerhoek aanwezig en zijn 99-jarige grootmoeder, Anny Olyerhoek-van der Wereld. Zij is geboren en opgegroeid op de werf van Noordeinde 117 en heeft de geschiedenis van het huis vele decennia meegemaakt, van de grote verbouwingen tot de momenten van verdriet en vreugde. Op de volgende pagina's leest u het verhaal over geschiedenis van de woning, afgesloten met enkele anekdotes die bij het schrijven van het verhaal naar boven kwamen.

Films over het kwekersverleden

Na de prijsuitreiking werden twee films vertoond. Oud Alkemade heeft meegewerkt aan de productie van die films waarin het kwekersverleden van onze voormalige gemeente centraal staat. Piet Dobbe van de Stichting Veense Veiling gaf een toelichting op de eerste film: een impressie van een 'virtual reality-beleving' in de voormalige veiling Eendracht Maakt Macht. De stichting wil de geschiedenis van de oude veiling in leven houden door bezoekers met een virtual reality-bril kennis te laten maken met het reilen en zeilen van het veilinggebeuren. De 'kennismaking' werd gevolgd door interviews met de veilingmeesters en -medewerkers Hans Zaal, Leo Schouten, Kees van der Meer en meneer Oudshoorn, en de kwekers Martien Akerboom, Bertus Kerkvliet, Jan Klein en Lex van der Zwet. Zie voor meer informatie www.veenseveiling.nl.

Piet Dobbe presenteert de film over de oude veiling E.M.M.

De tweede film ging over De Veense Akker, ingesproken door Gerard van der Meer, ere-voorzitter van Oud Alkemade. De film vertoont de vier seizoenen van oude teelten: augurken (groffies), bonen, peulen, aardbeien (arebeien) en meloenen. Hannes de Jong en Jan Loos zijn de oprichters en voormannen van deze nostalgische moestuin aan het Hazepad. Zie ook www.deveensebukker.nl.

Daarna was het nog lang gezellig met een drankje en een hapje in het museum.

Voorzitter Lex van der Zwet feliciteert Richard Olyerhoek en Jennie Volwater met de Oud-Alkemadeprijs 2024.

De bij de prijs behorende oorkonde.

De geschiedenis van Noordeinde 117

De Oud-Alkemadeprijs 2024 is toegekend aan Noordeinde 117 in Roelofarendsveen. Het historische pand met een rijke geschiedenis wordt vandaag de dag bewoond door Richard Olyerhoek en Jennie Volwater. Het huis is al vijf generaties lang in handen van Richards familie. Dit herenhuis, een imposant gebouw dat ooit een geheel vormde met Noordeinde 115, kende door de jaren heen vele eigenaren en verbouwingen, waarbij Richards familie een centrale rol speelde. Richard beschrijft zelf hieronder de geschiedenis van dit prijswinnende pand.

De oorsprong van het herenhuis

Het herenhuis, oorspronkelijk drie verdiepingen hoog en voorzien van een paardenstal en smidse aan de achterzijde, dateert van voor 1886, hoewel het exacte bouwjaar ons onbekend is. Het oudste document dat in het bezit is van de huidige bewoners, een eigendomsbewijs uit 1886, werd opgemaakt door notaris Van Greuningen in een herberg in Roelofarendsveen. Dit document, met een inktpen geschreven in sierlijk Oudhollands, vermeldt de heer Van Vliet uit Amsterdam als nieuwe eigenaar.

Uit het moeilijk te ontcijferen handschrift en oude taalgebruik blijkt dat de vorige eigenaar, ene Aris van der Meer, in 1877 niet aan de financiële verplichtingen van zijn hypotheek heeft voldaan en failliet werd verklaard. Zijn bezittingen, waaronder het herenhuis, zijn vervolgens via een veiling verkocht. De verkopers werden vertegenwoordigd door Het Onderlinge Crediet uit Rotterdam.

In een verkoopakte van 1 februari 1888 wordt C.J.L. van der Meer, een bloemist uit Noordwijk, genoemd als nieuwe eigenaar. Op dat moment was het pand nog niet gesplitst en had het de originele omvang.

De aankoop door de familie Bizot

Op 6 mei 1897 kocht Hendrik Bizot, de betovergrootvader van Richard Olyerhoek, het pand Noordeinde 117, inclusief de paardenstal en smidse die later werden omgevormd tot Noordeinde

119. Hendrik Bizot was kleermaker van beroep en de koop- en hypotheekaktes van zijn aankoop zijn bewaard gebleven. Tussen februari 1888 en mei 1897 werd het herenhuis gesplitst. Uit overlevering van onder andere Richards oma, Annie Olyerhoek-van der Wereld (een kleindochter van Hendrik Bizot en geboren in Noordeinde 117 en inmiddels bijna 99 jaar oud), blijkt dat er tijdens een poging om het pand te verkopen onvoldoende interesse was. Daarom werd een verdieping verwijderd en werd het gebouw in twee woningen verdeeld: Noordeinde 115 en 117. Het originele schilddak werd verlaagd en vervangen door een zadeldak. Helaas zijn er geen foto's of tekeningen van deze verbouwing.

De smidse, die een schuin aflopend dak had, werd later omgebouwd tot een kleermakersatelier. Op 12 mei 1926 werd Noordeinde 117 toegewezen aan Sjaan Bizot, een dochter van Hendrik Bizot, als erfenis. Zij trouwde met Cees van der Wereld, een tuinder, en zij lieten de karakteristieke glas-in-loodramen in de kozijnen plaatsen. Het kleermakersatelier (Noordeinde 119) werd verbouwd tot een arbeiderswoning en verhuurd aan plaatsgenoten.

De overlevering van de familie Olyerhoek

De oudste dochter van Cees van der Wereld en Adriana (roepnaam Sjaan) Bizot, Annie van der Wereld, trouwde in 1947 met Gerard Olyerhoek. Ze gingen wonen in het arbeidershuisje achter Noordeinde 117 (119), waar ze negen kinderen grootbrachten, waaronder Cees Olyerhoek, de vader van Richard. Toen het tiende kind op komst was, werd het huisje te klein. In 1960 ruilden ze daarom woningen met de ouders van Annie, die op dat moment Noordeinde 117 bewoonden.

In 1974 werd Noordeinde 117 officieel eigendom van Gerard Olyerhoek en Annie van der Wereld. Door de jaren heen raakte het pand echter in verval: er waren lekkages, de verf was afgebladderd, de muren werden vochtig en de kelder lekte grondwater. Ondanks de dringende noodzaak voor groot onderhoud, was er vanwege financiële beperkingen weinig mogelijk.

Op 30 december 1982 werden Cees Olyerhoek (de oudste zoon van Gerard en Annie) en Ineke Knijnenburg de trotse eigenaren van Noordeinde 117 en 119. Tijdens hun verhuizing was Ineke hoogzwanger van hun tweede zoon Richard. Na de verhuizing van Gerard en Annie terug naar het arbeidershuisje, begonnen Cees en Ineke met de renovatie van vooral Noordeinde 117. Ze restaureerden de gevel met de originele Oudhollandse knipvoeg en brachten een dichtgemetseld raam aan de zuidzijde weer terug, inclusief de glas-in-loodramen. Dit raam was oorspronkelijk verwijderd vanwege een oude belastingregel die afhankelijk

Een foto van het oude pand. Ooit was op nummer 115 de bakkerij van Piet van Rijn gevestigd. In 1940 nam Ras Akerboom de winkel over.

▲ Het huis in de huidige staat.

De zijkant met de weer aangebrachte glas-in-lood ramen. ►

was van de hoeveelheid glas in een pand. Ook werden de kozijnen op de bovenverdieping, de dakkapel, de dakgoot en de makelaar op het dak vernieuwd. Binnen werd het pand grondig gemoderniseerd en aangepast aan de eisen van de tijd.

Richard en Jennie: de vijfde generatie

Op 12 december 2012 kochten Richard Olyerhoek en zijn vrouw Jennie het pand Noordeinde 119 van zijn ouders, Cees en Ineke. Ze begonnen met een volledige renovatie van het interieur, waarbij oude elementen naar voren kwamen, zoals de geblakerde sporen van de smidse vuren en de scheve vloer van de later aangebrachte bovenverdieping. Dit bevestigde dat de vloer ooit het aflopende dak van de paardenstal was geweest, aangezien het hoogteverschil tussen de zoldervloer en de muur meer dan twintig centimeter bedroeg.

Richard en Jenny poseren trots met het schildje en de oorkonde die verbonden zijn aan de Oud-Alkemadeprijs.

Op 14 februari 2019 werden Richard en Jennie ook de eigenaren van Noordeinde 117, waarmee Richard de vijfde generatie van zijn familie is die in het pand woont. Samen zetten ze de renovatie voort en houden ze dit historische huis in ere.

Noordeinde 117 heeft door de eeuwen heen vele transformaties ondergaan, maar blijft een belangrijk familie-erfgoed voor de Olyerhoek-familie. Dankzij de inzet en zorg van verschillende generaties, wordt dit bijzondere pand behouden, gemoderniseerd en doorgegeven aan de volgende generatie. Richard en Jennie zetten de traditie voort en bewonen nu met trots een van de oudste en meest karakteristieke panden van het dorp.

INTERESSANTE WEETJES EN LEUKE FEITJES

- In de jaren 1960 verdween een wasmachine, inclusief water, wasgoed en wringer, door de houten keukenvloer. De vloer was in zulke slechte staat dat hij het gewicht niet meer kon dragen.
- Tijdens de grote verbouwing van de zolderverdieping in de jaren 1980 wilde men een groot dakkapel aan de oostzijde plaatsen. Maar toen de plafonds en de vlissing werden verwijderd, ontdekte men dat de steunbalken van het dak vanuit de hoeken naar het midden liepen. Dit was vermoedelijk het gevolg van de eerdere sloop van een verdieping en de aanpassing van het oorspronkelijke schilddak naar een zadeldak.
- Bij het slopen van het huiskamerplafond in 1985 kwamen onverwacht brieven en Ansichtkaarten naar beneden dwarrelen. Ze waren van de peetoom van Cees, die tijdens de Tweede Wereldoorlog in de ruimte tussen de zoldervloer en het plafond had geschuield. Het waren liefdesbrieven, en hij trouwde later met het meisje voor

wie de brieven bedoeld waren. Het terugvinden van deze schatten was een emotioneel moment voor de familie.

- ▶ In 1987, bij het slopen van het keukenplafond, viel er plots een plankje naar beneden met de tekst: "P. Timmers, Oud 16 jaar, Geboren 1880, Wonende op de Oude Wetering, 5 April 1897. De datum zij gedenk aan mij 16 December." Vroeger was het blijkbaar gebruikelijk om een boodschap achter te laten bij het sluiten van een plafond.
- ▶ Een van de spannendste momenten tijdens alle verbouwingen was het verwijderen van de muur tussen de woonkamer en de opkamer. Deze opkamer was de ouders-slaapkamer met daaronder een grote kelder. De hoogte tussen de woonkamer en de opkamer was zo'n 90 cm. Omdat het om een dragende muur leek te gaan, en vanwege het risico dat de kelder door grondwaterdruk omhooggeduwd zou worden, durfden verschillende bouwkundigen en architecten zich niet aan de berekeningen te wagen. Uiteindelijk werden er toch stempels geplaatst en een stalen steunbalk klaar gelegd. Toen de muur werd gesloopt, bleek dat de houten balken van de zolder van buitenmuur naar buitenmuur liepen en alles bleef gelukkig stabiel. De operatie verliep perfect, zonder enige verschuiving. Die avond werd er uitgebreid geïmproviseerd op het succes!
- ▶ Op advies van oma Annie werd in 2020 een muur doorgebroken om Noordeinde 117 en 119 met elkaar te verbinden. Onder de trap in Noordeinde 119 zat een oude vatenkast en door deze muur te verwijderen ontstond er een doorgang naar het voormalige toilet van Noordeinde 117. Tijdens het verwijderen van de vloer in Noordeinde 119 stuitten we op funderingsresten, wat erop wijst

dat hier vroeger waarschijnlijk een achterdeur zat. Ook op de bovenverdieping was er vroeger een doorgang, met het beroemde blauwe deurtje waar oma regelmatig doorheen ging om haar vader te helpen.

- ▶ Het pand Noordeinde 119, waar Gerard en Annie in 1947 gingen wonen, was oorspronkelijk een paardenstal en smidse met een schuin aflopend dak. Later werd er een verdieping op gebouwd met tweedehands hout. Het dak was bedekt met zink, wat tijdens hagelbuien zorgde voor een oorverdovend lawaai.
- ▶ In dit kleine arbeidershuisje sliepen uiteindelijk 9 kinderen: 5 jongens en 4 meisjes. Omdat er geen aparte slaapkamers waren, werden de kinderen gescheiden door witte lakens. De kleding werd afhankelijk van het seizoen opgeborgen in dozen op planken die op de hanenbalken lagen.
- ▶ De zolder was bereikbaar via een trap met een contragewicht. Deze trap kon met een haakstok naar beneden worden getrokken en het contragewicht zorgde ervoor dat de trap kon worden geblokkeerd, zodat ouders niet naar boven konden komen.
- ▶ Tijdens een avondje 'apenkooi' op de zolder, waarbij de kinderen van balk naar balk slingerden, brak er plotse-ling een balk. Dit veroorzaakte een domino-effect van vallende dozen en kerstspullen. Wonder boven wonder bleven de planken precies op de rand van het wiegje van het jongste meisje hangen. Hoewel ze compleet bedolven was, raakte ze gelukkig niet gewond. Maar de kinderen kregen later wel een flink pak slaag voor het avontuur!

Eervolle vermelding voor de Podwalk Kaag en Braassem

De website www.rijnlandgeschiedenis.nl bestaat tien jaar en had ter gelegenheid daarvan een wedstrijd uitgeschreven voor de beste publicatie – in welke vorm dan ook – die betrekking heeft op een gebied in Rijnland. Vanuit Kaag en Braassem waren vier inzendingen ingestuurd: de Canon van Hoogmade-Woubrugge, de Podwalk Kaag en Braassem, een artikel van Trix van Puffelen over openbaar vervoer in de Gouden eeuw in onze regio en een artikel van Jan Kuipers over Duizend jaar Kaag en Braassem. De eerste prijs werd niet gewonnen, maar tijdens de feestelijke bijeenkomst in Archeon op 16 november jl. werd aan de eerste twee inzendingen een eervolle vermelding toegekend. Voor de podwalk met de wandel-, fiets- en vaarroutes door onze polders en dorpen, samengesteld door de drie historische verenigingen van Kaag en Braassem, vermeldt het juryrapport:

"De jury heeft met plezier en aandacht geluisterd naar de teksten die met een mobiele telefoon zijn af te luisteren. De teksten worden rustig en duidelijk uitgesproken en de informatie is interessant en leuk. Voor het volgen van de tekst aan de hand van de kaartjes en luchtopnames moet de gebruiker wel wat moeite doen. Gelukkig geven de kaarten en vooral de luchtopnames een goede indruk van de omgeving waarin men staat of vaart (!). Het opnemen van vaarroutes vindt de jury bijzonder origineel. Al met al is deze in-

zending een aanwinst voor de belangstellenden in de geschiedenis van onze streek. Er werden niet minder dan dertien routes gereali-seerd met in totaal ruim dertig audiostops, waarvan een overzicht te vinden is op de website www.historischactief.nl. Een bijzondere groepsprestatie, want alle historische verenigingen uit Kaag en Braassem waren betrokken bij dit project. Bovendien verenigt deze presentatie alle betrokken dorpen in een nieuw historisch verhaal. De jury vindt daarom dat deze bijdrage een extra vermelding verdient, omdat de lokale en regionale geschiedenis toegankelijk wordt gemaakt voor een breed publiek door een groep betrokken bewoners van een nieuwe gemeente."

Een felicitatie is hier op zijn plaats voor de samenstellers van de podwalk!

Oud Alkemade is ook lid van www.rijnlandgeschiedenis.nl waarop inmiddels een aantal artikelen uit Alkemmadders is opgenomen.

Rijnlandse **Geschiedenis**
Stichting Historische Publicaties Holland-Rijnland

SCHIER DAG EN NACHT WERKEN

Franciscus Hubertus van Wichen, burgemeester van Alkemade 1889-1920

Alfred Bakker

Rekest in augustus 1889

De protestantse burgemeester Joannes Hoolboom vroeg op 1 augustus 1889 ontslag aan uit zijn beide functies: burgemeester en secretaris van de gemeente Alkemade. De katholieke inwoners maakten van de gelegenheid gebruik om een voorkeur kenbaar te maken voor een opvolger die hun geloof aanhing. Zij stuurden een verzoekschrift naar de regering. In het naburige Ter Aar was een geschikte kandidaat: Franciscus Hubertus van Wichen, in dienst als gemeentesecretaris sinds 1884. Men kende hem beter vanaf eind augustus 1887 toen hij verkozen was tot bestuurslid van de R.K. Kiesvereniging Leiden.

F.H. van Wichen omstreeks 1905.

Ouders en opleiding

Hij was een zoon van landbouwer Wilhelmus Antonius van Wichen, die geboren was in Dreumel in het Land van Maas en Waal op 1 februari 1831. Zijn moeder Maria van Kessel was ook geboren in Dreumel, op 19 april 1829. Het echtpaar Van Wichen-van Kessel, getrouwd in 1854, verhuisde naar Velp, vlak bij het Noord-Brabantse Grave. Daar werd hun eerste kind Franciscus Hubertus geboren op 11 juni 1855. Er zouden nog negen kinderen volgen. Franciscus Hubertus kreeg na de lagere school van privéleraren onderwijs op het niveau van de Hogere Burgerschool (HBS). Daarna volgde hij een studie notariaat en gemeenteadministratie. De verworven kennis paste Van Wichen toe op het raadhuis van zijn geboorteplaats waar hij van

1879 tot 1883 gemeentesecretaris was. Daarna was hij tot 16 juli 1884 waarnemend gemeentesecretaris van Pannerden in Gelderland. Op die datum verhuisde Van Wichen naar Ter Aar, waar hij ruim vijf jaar gemeentesecretaris was tot 1 oktober 1889.

In Ter Aar raakte Van Wichen bekend met polderzaken, maakte er vrienden en kwam in contact met de plaatselijke geneesheer Nuijens en zijn gezin, die kort na hem vanuit De Rijp via Zevenhoven in Ter Aar waren gekomen. Hij dong naar de hand van de oudste dochter Maria Geertruida, 26 jaar. Ze trouwden op 11 januari 1889 in Ter Aar.

Naar Alkemade in oktober 1889

Het verzoek van de katholieken aan de regering had succes. Koning Willem III ondertekende het koninklijke besluit op 21 september 1889. Van Wichen volgde Hoolboom op per 1 oktober. Volgens de volkstelling van 1889 had Alkemade toen 4.366 inwoners, aanmerkelijk meer dan zijn vorige gemeente Ter Aar, namelijk 2.376.

Alkemade ontving Van Wichen en zijn hoogzwangere vrouw. De raad installeerde Van Wichen als burgemeester in een buitengewone vergadering op donderdag 3 oktober. Uit vele gebouwen wapperde de nationale driekleur.

Als nieuwkomer had Van Wichen veel steun aan zijn twee wethouders uit de laatste jaren van het tijdperk van Hoolboom: Arie Straathof en Eimert Johannes Los. Straathof was wethouder en loco-burgemeester vanaf 1882 tot aan zijn overlijden in 1891. Zijn opvolger als loco was Eimert Johannes Los, die wethouder was vanaf 1885. Hendrik Bakker volgde Straathof op als wethouder tot 1919.

Burgemeester en gemeentesecretaris

Net zoals zijn voorganger Joannes Hoolboom combineerde Van Wichen het burgemeestersambt al snel met het secretariaat, waarmee hij tien jaar ervaring had. De gemeenteraad benoemde hem op 24 oktober 1889 tot gemeentesecretaris en tot ambtenaar der burgerlijke stand.

Een dag later kreeg hij er een functie bij: kersverse vader van Wilhelmus Antonius Chrysantus. Het echtpaar Van Wi-

Een Ansicht van omstreeks 1920 met van links naar rechts het raadhuis (voltooid in 1870), de burgemeesterswoning uit 1891 en het postkantoor uit 1884.

— Naar aanleiding van het voor eenigen tijd door den heer Hoolboom, sedert 22 jaren burgemeester en secretaris van de gemeente Alkemade, uit beide betrekkingen gevraagd ontslag, circuleert thans in die gemeente onder de Katholieken een request om bij de hooge regeering de benoeming te verzoeken van een Katholieken burgemeester. Te gelijk wordt de candidaat aange-wezen en wel de heer Wichen, secretaris te Ter Aar.

Rekest van de katholieken in de Leydse Courant van 14 augustus 1889.

chen-Nuijens kreeg in de periode 1889-1899 zes kinderen. Het derde kind werd slechts drie jaar oud. Op 5 januari 1897 gaven Van Wichen en zijn zwager Nicolaas Johannes Rooswinkel, 31 jaar, geneesheer, het overlijden van het kind aan in Wijk B, Nummer 39a, de burgemeesterswoning.

Nevenfuncties

Al snel, medio 1890, volgde een voordracht voor een nevenfunctie: benoeming tot secretaris-penningmeester van de Veenpolder onder Woubrugge. Die functie ging echter aan Van Wichens neus voorbij, ondanks zijn ervaring met polderzaken. Desondanks zouden er veel nevenfuncties volgen in Alkemade (en omgeving). We beperken ons tot enkele, zoals in juni 1897. Toen kwamen landbouwers, veehouders en zuivelbereiders uit Alkemade bijeen in het lokaal van W. Zoetemelk in Rijpwetering. Men was van plan om een afdeling Alkemade van de Nederlandse boerenbond op te richten. Van Wichen hield een pleidooi voor de oprichting want de toestand van de landbouwers was “thans onhoudbaar”. Men koos Van Wichen tot president van de bond. En eind januari 1899 werd hij erelid van de in Roelofarendsveen opgerichte Wielrijdersvereniging. De aanwezigen “gaven met daverende toejuichingen een onverdacht bewijs van algemeene tevredenheid, en werd tot slot uit volle borst een lied aangeheven”.

Van Wichens vader was landbouwer. Ook zijn beide grootvaders waren landbouwer. Het wekt dus geen verbazing dat Van Wichen zich sterk maakte voor de belangen van akkerbouw, tuinbouw en veeteelt. In 1891 schreven Van Wichen en zes plaatsgenoten zich als leden in bij de Nederlandse Kamer van Koophandel in Londen. Zij verwachtten veel heil van de handel in groenten op Engeland.

Statenlid vanaf 1892

Eind maart 1892 kreeg Van Wichen een eerste verzoek om zich kandidaat te stellen voor de Provinciale Staten van Zuid-Holland. Op 16 april 1892 benoemde de liberale kiesvereniging Alphen, kiesdistrict Alkemade-Leimuiden, de heren F.M. Baud (liberaal), burgemeester van Nieuwveen en Zevenhoven en oud-burgemeester van Leimuiden, en burgemeester F.H. van Wichen tot kandidaten voor die verkiezing. Dat Van Wichen katholiek was, was voor de liberale kiesvereniging geen bezwaar.

Hij werd inderdaad op 29 mei 1892 verkozen tot statenlid. De vreugde was groot in Alkemade, waar vanuit vele huizen de nationale driekleur te zien was. Voor de eerste keer was een inwoner tot statenlid verkozen. 's Avonds werd Van Wichen aangenaam verrast door een uitstekend geslaagde serenade van het fanfarecorps Liefde voor Harmonie.

Hang den burgemeester op

In verband met een dreigende cholera-epidemie in Nederland in 1892 besloten B en W van Alkemade om de kermissen in de dorpen van Alkemade gelijktijdig te laten plaatsvinden, en wel van 3 tot 8 oktober. Maar na een cholera-geval in Zwammerdam verbood Van Wichen de kermissen in Alkemade. Men voorzag problemen. In Leiden stond daarom een detachement militairen onder leiding van luitenant J.F. Vethake klaar om bij eventuele wanordelijkheden in Alkemade in actie te komen.

Op maandag 3 oktober, de eerste geplande kermisdag, vertrok het detachement van het 4^e regiment infanterie onder leiding van luitenant J.F. Vethake uit Leiden inderdaad naar Alkemade, waar de Veenders volgens een oog- en oorgetuige scandeerden:

Hop, hop, hop
Hop, hop, hop
Hang den burgemeester op!
Kermis moet er wezen!
Kermis zal er zijn!

De oorgetuige hoorde nog meer van “dergelijke fraaijheden”. Van Wichen hoorde het met de “grootste kalmte en verdraagzaamheid” aan. Er werden enkele bruggetjes afgebroken om de militairen de toegang te verhinderen en het glas in lantaarns moest er aan geloven, maar daar bleef het bij. Burgemeester Van Wichen vond militair ingrijpen niet raadzaam. Vethake en zijn detachement keerden op woensdagmiddag 5 oktober weer terug naar het 4^e regiment infanterie in Leiden. Uiteindelijk mocht de kermis toch gehouden worden.

1894 en later

In 1894 was Van Wichen getuige bij het huwelijk van zijn schoonzus Johanna Maria Christina Nuijens in Ter Aar met de geneeskundige Nicolaas Johannes Rooswinkel. Ze zouden later naar Alkemade verhuizen, waar Rooswinkel geneesheer werd met standplaats Rijpwetering. Na een periode van zes jaar burgemeesterschap werd Van Wichen herbenoemd met ingang

van 21 september 1895. Hierna volgden nog vier (automatische) herbenoemingen.

Kandidaat en lid Tweede Kamer 1901-1916

Nederland was verdeeld in honderd kiesdistricten die elk een Tweede Kamerlid leverden. Om een district te winnen moest een kandidaat de absolute meerderheid van uitgebrachte stemmen verwerven. Indien nodig werd een tweede verkiezingsronde gehouden tussen de tweede kandidaten met de meeste stemmen uit de eerste ronde. Alkemade behoorde tot het kiesdistrict Haarlemmermeer, dat ook Hillegom, Lisse, Nieuwer-Amstel (Amstelveen), Uithoorn en De Kwakel omvatte. Onder de katholieken ging de strijd in het kiesdistrict om de kandidatuur tussen Van Wichen en Jac. P. van Term, die redacteur was van het katholieke dagblad De Maasbode.

In de eerste trap van de verkiezingen besloten de R.K. Kiesverenigingen te Hillegom, Alkemade, Heemstede en Leimuiden nageen unaniem de kandidatuur aan te bieden aan de heer F.H. van Wichen. Hij werd de (katholieke) kandidaat met 41 stemmen; Van Term kreeg er negen (uit Uithoorn en omgeving). Vervolgens moest Van Wichen de strijd aan met wel drie andere kandidaten.

In het kiesdistrict Haarlemmermeer waren vier kandidaten voor een zetel in de Tweede Kamer. In eerste instantie had Van Wichen veel stemmen: 3.103, maar niet de absolute meerderheid. De drie andere kandidaten: 't Hooft 2.114, Wentholt 1.160 en Nolting 365. Van Wichen moest het in een herstemming dus opnemen tegen de 61-jarige G.B. 't Hooft van de ARP.

Verwacht werd dat de liberalen op Van Wichen zouden stemmen, die op onderwijsgebied liberale opvattingen had. Ook was hij een voorstander van vrijhandel. Het katholieke blad De Tijd beval Van Wichen aan die bekend stond als een “hoogst bekwaam man en het burgemeesterschap tot buitengewone tevredenheid van de autoriteiten vervulde”.

Haarlemmermeer (8128).	
Aftredend: G. B. 't Hooft.	
G. B. 't Hooft (A.)	3484
F. H. van Wichen (R. K.)	3496
Gekozen: VAN WICHEN.	

Uitslag van de stemming in de Haagsche Courant van 29 juni 1901.

Van Wichen won op 28 juni 1901 nipt met 3.496 tegen 3.384 stemmen voor G.B.

't Hooft. Gerrit Blankers 't Hooft (1840-1933) was een landbouwer uit de Haarlemmermeer, waar hij bijna vijftig jaar actief was als raadslid. Hij zat tevens in de Provinciale Staten van Noord-Holland. 't Hooft was een stoere landman die in de Aalsmeerderbuurt een prachtige boerderij met fraaie tuin bewoonde.

Ter gelegenheid van haar verjaardag op 28 augustus 1909 benoemde koningin Wilhelmina Van Wichen tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw. Op die dag bracht het harmoniegezelschap van Roelofarendsveen hem een serenade, waarbij de heer De Ren de burgemeester gelukwensde met deze koninklijke onderscheiding. "De orde wordt verleend vanwege beproefde vaderlandsliefde, bijzondere ijver en trouw in het volbrengen hunner burgerplichten [...]"

Orde van de Nederlandse Leeuw. Virtus Nobilitat = deugd adelt. De licht bolvormige ster heeft een diameter van 85 mm.

HESM

Een andere nevenfunctie had te maken met de Hollandsche Electricche Spoorwegmaatschappij. Het begon in juli 1907, toen de directie van de HESM Van Wichen benoemde als schatter van de te onteigenen percelen voor de aan te leggen spoorbaan. Vervolgens trad hij toe tot de raad van commissarissen. Toen station Roelofarendsveen op 12 augustus 1912 opende, had Van Wichen veel profijt van de nieuwe verbinding met Leiden als hij naar de Tweede Kamer moest. Het station lag vlak bij het gemeentehuis en de burgemeesterswoning.

Te druk: Alkemade en Den Haag

Op een maandagmorgen in december 1912 vergaderde de raad van Alkemade. De voorzitter, burgemeester Van Wichen, wilde slechts het allernodigste afdoen, want hij moest naar de Kamer. Dat vond de heer Straathof het Rijk voortrekken bo-

ven de gemeente. "Werd besloten tot elf uren door te gaan. Op eens vraagt de heer Straathof den voorzitter: "Moet je niet weg met den trein van elf uur?" De heer Strijk: "Dan wordt het tijd". De heer Broekhuizen: "11.20". De heer Bonda wil doorvergaderen, dan kan Van Rijzen wel presideren. De voorzitter zegt, dat deze niet in de te behandelen zaken is ingewerkt. Alvorens de vergadering wordt gesloten tot den volgenden Maandagavond, klaagt de heer Bonda, dat de burgemeester nooit is te spreken. Deze verontschuldigt zich, dat het voor hem de laatste veertien dagen schier dag en nacht werken is."

Van Wichen nam in 1916 ontslag uit de Tweede Kamer, hij werd senator per 7 november. Een tweede termijn volgde vanaf 12 juli 1919.

Opening van station Roelofarendsveen op 12 augustus 1912, gezien in de richting Leiden.

De gemeente in 1917

Eind 1917 ontstond (weer) ruimtenood in het gemeentehuis vanwege de gestage uitbreiding van het ambtenarenkorps. Het gemeentelijk apparaat bestond toen uit de burgemeester, twee wethouders, negen raadsleden, de gemeenteontvanger, een ambtenaar van de burgerlijke stand (Van Wichens zoon), gemeente-opzichter A. van Wieringen en twee wegwerkers bij de buitendienst. Ook het politiebureau was in het raadhuis ondergebracht. Conciërge-veldwachter P. du Pau woonde eveneens in het gebouw. Naast hem was C. Post gemeente-veldwachter.

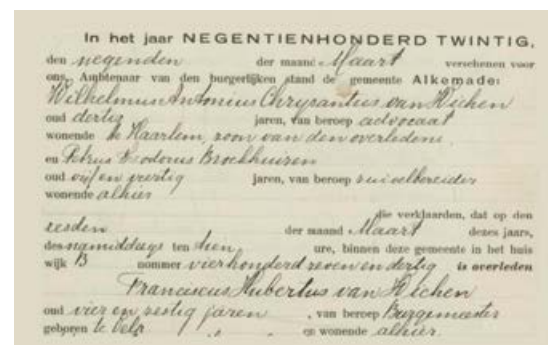
Ongesteld en ziek

Begin 1918 vond een raadsvergadering plaats met slechts één afwezige: de burgemeester die "ongesteld" was. Op de agenda stond het salaris van de burgemeester-secretaris. De tijdelijke voorzitter, wethouder Straathof, wist het (ook) niet toe te lichten en "daarom zal men de post maar goedkeuren".

In februari 1920 werd Van Wichen "zeer ernstig ziek". Hij vroeg daarom op 20 februari 1920 eervol ontslag aan als gemeentesecretaris per 1 juli. De gemeenteraad hield zijn ontslagaanvraag aan wegens zijn ziekte. Uiteindelijk honoreerde de raad, onder voorzitter P.Th. Broekhuizen, Van Wichens aanvraag; hij kreeg eervol ontslag.

Overlijden

Na voorzien te zijn van de H.H. Sacramenten der Stervenden overleed Van Wichen op zaterdag 6 maart 1920 om tien uur 's avonds in het huis wijk B nr. 437. Drie dagen later deden zijn zoon Wilhelmus Antonius Chrysantus van Wichen, dertig jaar, advocaat, wonende te Haarlem, en Petrus Theodorus Broekhuizen, 45 jaar, zuivelbereider en wethouder, aangifte van het overlijden.

De overlijdensakte.

De plechtige uitvaartdienst was op woensdag 10 maart in de St. Petrus' Bandenkerk, waarna de begrafenis plaatsvond. In de kranten verschenen berichten over de vele functies en grote verdiensten van de overledene. Twee jaar later stelde het hoofd van de openbare school in Oude Wetering, J.F. de Ren, een in memoriam op. Hij had Van Wichen ruim dertig jaar gekend en omschreef hem als een aimabele en werkzame persoon. De weduwe Van Wichen-Nuijens verliet Alkemade en vestigde zich in Oegstgeest. Zij overleed op 26 april 1928 in Leiden, 65 jaar oud.

Bronnen:

- Alfred Bakker, Cholera in Alkemade. Alkemmadders 148, december 2019.
- Joop Kret, Het hart op de hoek, 1994.
- Parlementair Documentatie Centrum.
- J.F. de Ren, In memoriam Van Wichen, pp. LI-LIV, 1922.
- G.M. Zoetemelk, Kroniek van Alkemade 1290-1980. In: A.G. van der Steur, Tussen Kaag en Braassem, 1985.

Dertig jaar Buurtbus Alkemade in vogelvlucht

Op 24 mei 2023 was het precies dertig jaar geleden dat Buurtbus Alkemade zijn eerste officiële rit uitvoerde. Sindsdien heeft de vereniging ruimschoots meer dan 200.000 passagiers vervoerd. Volgens de Leidsche Courant van 28 september 1977 was de buurtbus-gedachte komen overwaaien uit Engeland waar sinds november 1975 buurtbussen met vrijwillige chauffeurs reden. Tjerk Westerterp, destijds Minister van Verkeer en Waterstaat namens het CDA in het kabinet Den Uyl, stimuleerde het project om kleine kernen op het platteland te voorzien van openbaar vervoer. In 1980 waren er 44 buurtbusverenigingen w.o. een in Haarlemmermeer, die vanaf oktober 1979 van Hoofddorp naar Lisse reed en op woensdag en donderdag vanuit Buitenkaag naar Sassenheim en Lisse.

Buurtbus Alkemade

Ook in Alkemade leefde de wens voor een buurtbus. Op 5 april 1993 hebben Leon Olijerhoek uit Oude Wetering, Hans Démoed namens de gemeente Alkemade en Huub Pulles en Jan Willem Dijker namens Kaag-Dorp en Buitenkaag de vereniging Buurtbus Alkemade opgericht bij notaris Moussault in Oude Wetering. Op donderdag 15 april 1993 hebben vertegenwoordigers van Rijkswaterstaat, de provincies Noord- en Zuid-Holland en raadleden van Alkemade samen met leden van het

bestuur de laatste puntjes op de 'i' gezet zodat op 24 mei 1993 de buurtbus zijn eerste rit kon maken.

Op de eerste vergadering in juni 1993 telde de vereniging 47 leden, waaronder 36 chauffeurs. Ook drie vrouwen reden voor de buurtbus: Riet Hendriks uit Oude Wetering, Betty Blijleven uit Rijpwetering en Trees Struive uit Roelofarendsveen, terwijl nog twee vrouwen lid waren van het bestuur.

Aanvankelijk werd een twee-uursdienst gereden vanaf de Kaagpont naar Lisse en terug, vervolgens naar Nieuwe Wetering, Roelofarendsveen tot aan de Zuidhoek, en dan langs de gemeentehuis en het zwembad tot aan de Meerkreuk, om dan terug te rijden naar de Kaagpont.

Op 14 maart 1994 werd een anderhalf-uursdienst ingevoerd omdat het aantal passagiers terugliep. Dit bracht niet de gewenste verbeteringen en de NZH drong aan op invoering van een één-uursdienstregeling.

Vanaf 1994 tot 2000 maakte de buurtbus weer een gestage groei door. In 1998 werden 11.761 passagiers geteld en in 2000 werd het record bereikt van 12.588 reizigers. Ergens in het jaar 2003 werd de 100.000 passagier vervoerd.

Een 4-rittenkaart uit 2001.

Buurtbus Alkemade 2000-2024

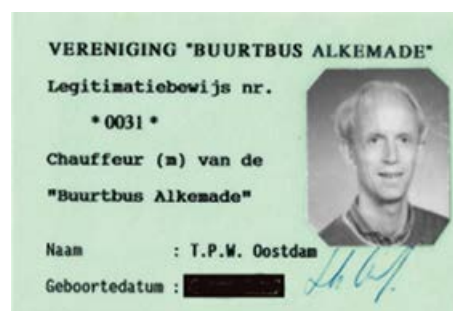
Sinds het jaar 2000 is een hoop veranderd. NZH was opgegaan in Connexxion en in december 2012 heeft Arriva de concessie overgenomen en rijdt de bus in de kleuren van Arriva met lijndienstsnummer 723. De zorgen over het voortbestaan zijn echter niet afgenomen. Er deden zich vele wisselingen van chauffeurs voor door o.a. pensionering. Toen kwam de invoering van de euro en het omschakelen van rittenkaarten naar OV-pas. Ook het aantal passagiers daalde door toenemend autogebruik door ouderen, de komst van de e-bike en het online winkelen. Begin 2018 is de 200.000ste passagier de buurtbus in gestapt. De covid-epidemie in 2020 en 2021 veroorzaakte een grote dip in de passagiersaantallen, maar in 2022 was er een herstel, tot tevredenheid van iedereen. Aan het einde van 2022 stond de teller op 211.985.

Vorig jaar, 2023, bestond Buurtbus Alkemade 30 jaar, wat binnen de vereniging feestelijk gememoreerd en gevierd is. Was in de beginjaren de maximum leeftijd om buurtbus-chauffeur te zijn 70 jaar, inmiddels is het 80 jaar geworden.

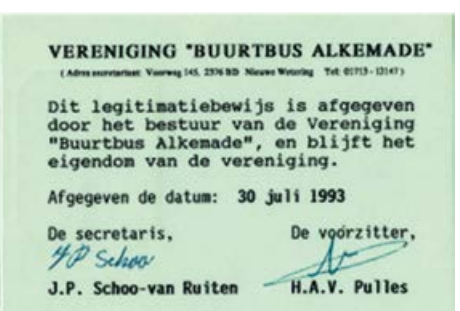
De toekomst van de buurtbus

Anno 2024 blijft Buurtbus Alkemade zijn anderhalf-uursdienst rijden tussen Roelofarendsveen en Lisse en terug. In december neemt Qbuzz de concessie over van Arriva en zal de buurtbus ook in nieuwe kleuren gaan rijden.

Het complete verhaal over 30 jaar Buurtbus Alkemade leest u op de website www.stichtingoudalkemade.nl bij Publicaties en daarna bij Overige artikelen.

Een legitimatiebewijs om de bus te mogen rijden.

Berichten van overzee

De serie 'Berichten van overzee' zetten we voort met een nieuw verhaal van een emigratie naar Nieuw Zeeland en lezen we over de belevenissen van Rien van de Weteringh en Mieke l'Ami.

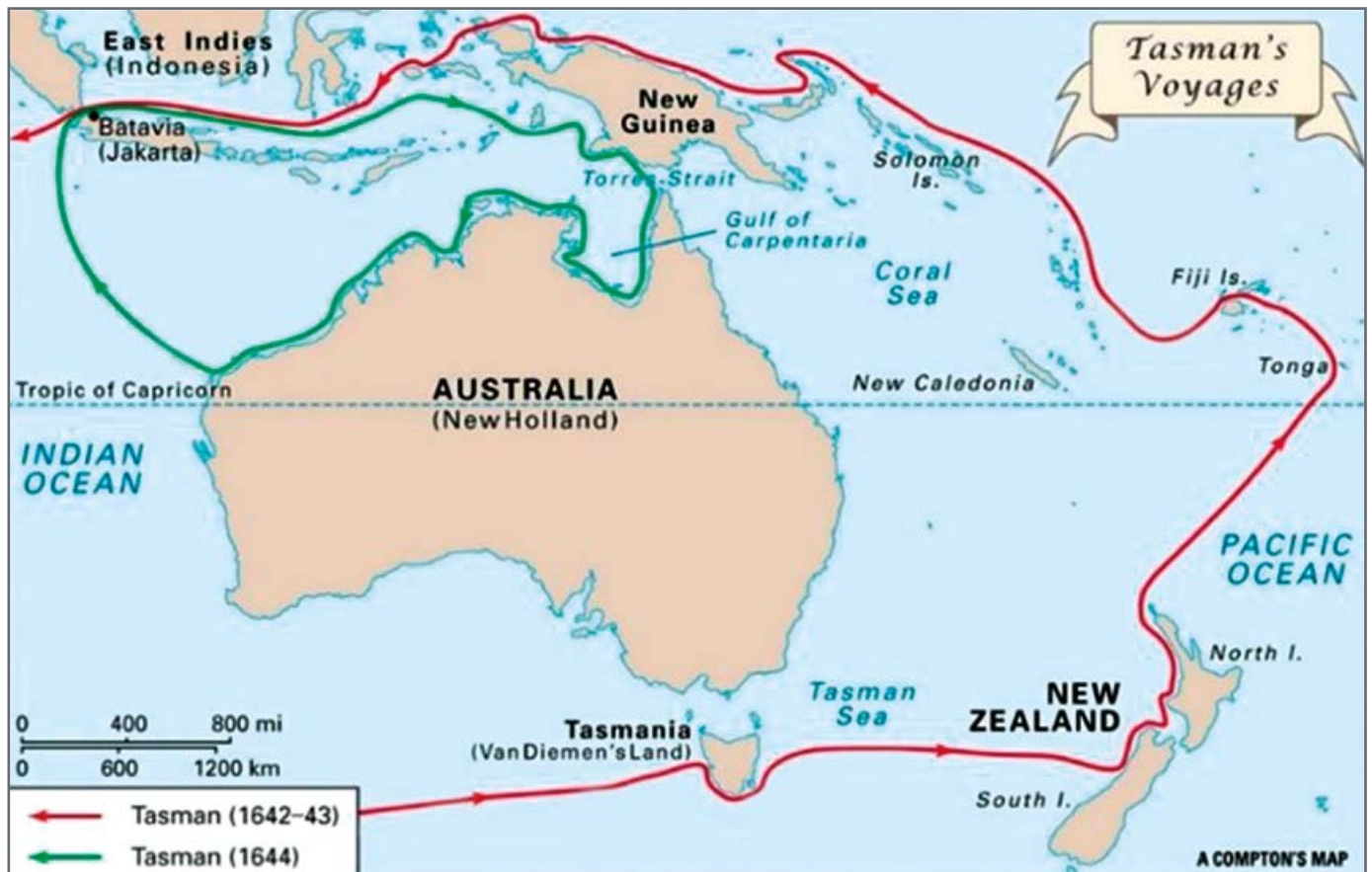
Inleiding

Als Abel Tasman in 1642 wat tactvoller geweest was tijdens zijn eerste ontmoeting met Maori (de inheemse bevolking van Aotearoa – de Maori-naam van Nieuw Zeeland) had men misschien Nederlands als voertaal gehad hier in Nieuw Zeeland en regelmatig tegen Nederland gevoetbald. Het duurde nog eens 127 jaar voordat, in 1769, een andere Europese ontdekkingsreiziger, James Cook, zijn schip hier voor anker legde en een wat vriendelijker onderhoud had met Maori. 'Daarom' spreken we nu voornamelijk Engels en spelen we rugby en cricket tegen Engeland en ander Gemeenebestlanden. Daarbij moet ik wel aantekenen dat de 'kolonisatie' door Engeland niet altijd vredevol verliep en dat uiteindelijk een verdrag (de Treaty of Waitangi) een heel lange nasleep had, en nog heeft. Tot voor kort moesten onterechte landconfiscaties rechtgezet worden door een tribunaal (enkele onderhandelingen zijn nog gaande). Ook Te Reo, zoals de Maori-taal soms genoemd wordt, is lange tijd onderdrukt geweest maar heeft een recente opmars gemaakt. Zo kom je op publieke gebouwen en plaatsen zowel Maori en Engelse namen tegen en zijn groeten en aankondiging op het nieuws ook vaak in Te Reo. Er zijn ook radio- en tv-zenders die uitsluitend in Te Reo Maori uitzenden.

Hoewel hij hier maar heel kort geweest is, heeft 'New Zealand' toch zijn ver-Engelste naam te danken aan de Nederlandse ontdekkingsreiziger Abel Tasman. Hij dacht dat het land onderdeel was van Zuid-Amerika en noemde het daarom naar het eerder ontdekte 'Staten Landt'. Later heeft een cartograaf in Nederland Abel Tasmans informatie in kaart gebracht als zelfstandige eilanden en vernoemd naar de Nederlandse eilanden-provincie Zeeland (Australië werd Nieuw Holland genoemd). Er is ook een Nationaal Park met zijn naam, de zee tussen Nieuw Zeeland en Australië heet Tasman Sea en het Australische eiland Tasmanië waar hij eerder geweest was is naar hem vernoemd. Het is trouwens opvallend dat de connectie van de Nieuw-Zeelandse naam met de Nederlandse provincie bij weinig Nieuw Zeelanders bekend is.

Onze emigratie in 1978

Mieke en ik 'ontdekten' (emigreerden naar) Nieuw Zeeland pas in 1978 en - behalve Abel Tasman - waren heel veel andere Nederlanders ons voorgedaan. Wij waren eigenlijk geen 'echte' emigranten, zoals die van de jaren vijftig en zestig, toen - na de oorlog - veel Nederlanders (soms direct vanuit het net onafhankelijk geworden

Tasmans ontdekkingsreizen.

Indonesië) hun geluk gingen zoeken in Australië en Nieuw Zeeland, het 'land van melk en honing'. Nieuw Zeeland moedigde toen immigratie nog aan met subsidie voor de reis (meestal per boot) en ook de Nederlandse regering betaalde 50 % van de reiskosten. Veelal spraken deze immigranten weinig Engels en kenden ze niemand in het verre land. Ook communicatie met het thuisland was minimaal en ging voornamelijk via het blauwe *aerogramme* postvelletje; een reis naar Nederland kostte een half (gemiddeld) jaar-salaris!

Wij gingen per vliegtuig, kregen nog wel de helft van de reis inclusief vervoer van twee kubieke meter goederen vergoed door de Nederlandse regering. We spraken redelijk Engels en hadden familie in Nieuw Zeeland wonen (zus en broer van Mieke – sinds 1952 en 1964, echte emigranten dus), waar we in eerste instantie konden verblijven. We belden af en toe naar Nederland, alhoewel dat ook toen nog behoorlijk duur was (ongeveer een uurloon per minuut) en we schreven in het begin ook nog regelmatig blauwe velletjes om contact te houden met familie en vrienden 'thuis'. Een reis terug naar Nederland kostte ook behoorlijk wat, maar werd steeds – relatief – goedkoper; wij gingen voor het eerst terug naar Nederland na vijf jaar. Toen kwam het internet en dat maakt het contact met 'thuis' natuurlijk steeds makkelijker.

Eerst trouwen

Mieke, een echte Veense, is geboren aan de Fransche Brug en de jongste dochter uit een gezin van twaalf kinderen van Piet l'Ami en Nel l'Ami-Vrijburg. Ik ben een import, geboren in Amerongen, de jongste uit een gezin van zes kinderen, op zesjarige leeftijd naar Roelofarendsveen gekomen omdat mijn vader, als uitvoerder bij de Nederlandse Heide Maatschappij, de ruilverkaveling moest 'uitvoeren'.

Vlak voordat we naar Nieuw Zeeland vertrokken trouwden we en het trouwfeest was dan ook ons afscheid. Tijdens de emigratie-aanvraag had de Nieuw-Zeelandse ambassade ons aangeraden om *getrouwd* in NZ aan te komen en daarom zongen ze op ons trouwfeest: 'Nieuw Zeeland maakte er een motje van'. Een voorwaarde voor de emigratiesubsidie was dat je niet binnen twee jaar terug mocht komen om weer in Nederland te wonen, tenzij je de subsidie terugbetaalde. We voelden ons trouwens al geen echte emigranten en dachten op zijn minst twee jaar nodig te hebben om het land te 'ontdekken' en dan zagen we wel weer. Mieke werkte in Nederland in de verpleging en ik had net een studie in natuur- en waterbeheer afgerond. Het was tijd, vonden we, om eens ergens anders te gaan kijken.

De eerste Kerst met 30° graden

We kwamen op 5 november 1978 in Nieuw Zeeland aan. Ons eerste verblijf was bij Mieke's zus en gezin in Taranaki, een provincie in het westen van het Noordereiland, waar de berg (een vulkaan) Taranaki centraal staat en zo'n 2500 m boven het omringende landschap uitsteekt. Ook Mieke's broer en gezin woonden daar in de buurt (±30 km), beiden hadden een boerderij. Tijdens onze eerste Kerst in Nieuw Zeeland, met bijna 30° C, hielpen we met hooien... allemaal wat onwerkelijk, totaal anders dan een witte Kerst bij de kachel... maar oliebolletjes (typisch Nederlands) met Oud en Nieuw waren er wel! De echte emigranten zochten elkaar vaak op en hielden Nederlandse tradities aan, zoals ook wekelijks klaverjassen met elkaar in clubverband.

Gesetteld op het Noordereiland

We begonnen te solliciteren met als gevolg dat onze eerste echte woonplaats Ohakune werd, midden op het Noordereiland aan de voet van Mount Ruapehu, de hoogste berg (2797 m) op het Noordereiland, dat als nieuw skiresort ontwikkeld werd. Ik kreeg daar een baan bij de Ohakune Borough Council (gemeente) om de plantsoenen en parken aantrekkelijker te maken voor de wintersporttoeristen die verwacht werden; skipistes waren net aangelegd. Een zieken- of verzorgingshuis - en dus werk voor Mieke - was daar niet, zij vond werk in het café bij de skipiste en kon dan ook af en toe skiën tussen de bedrijven door. In onze vrije tijd gingen we op pad, veel *trampen* (liften) en rondtrekken en zo verkenden we Nieuw Zeeland (Zuider- en Noordereiland).

Ik zie dat de 'word count' op mijn laptop al 1000 aangeeft, meer dan de redactie me toelaat verwacht ik, dus het volgende wordt een korte samenvatting.

We hebben twee jaar in Ohakune gewoond, onze 'twee jaar-niet terug subsidievoorwaarde' zat er dus op, maar we waren niet klaar om terug te gaan naar Nederland, er was nog veel te ontdekken. We wonen nu inmiddels 46 jaar in Nieuw Zeeland en kregen bijna elk jaar familie of vrienden op bezoek, totdat Covid op bezoek kwam...

We kregen kinderen, die inmiddels ook de deur uit zijn en hoewel we een keer overwogen hebben om terug te gaan naar Nederland is dat nooit echt serieus bekeken. Nieuw Zeeland en het klimaat lenen zich uitstekend voor het buitenleven ('trampen', tuinieren en rondtrekken) en Nieuw Zeelanders leven dan ook over het algemeen meer buiten dan binnen.

Na in het begin verschillend keren verhuisd te zijn (Nieuw Zeelanders zijn ook minder honkvast dan Nederlanders) wonen we nu al dertig jaar in Te Aroha, ook weer aan de voet van een berg(je, bijna 1000 m): Mount Te Aroha (Berg van de Liefde). Onze zoon Yorden (de oudste) woont op het Zuidereiland en twee dochters (Keita en Rose) met man en (klein)kinderen in Australië.

We zijn nu beiden met pensioen, maar houden ons naast bezoeken aan onze kinderen bezig met wandelen, tuinieren en vrijwilligerswerk: Mieke rijdt voor een vrijwilligersvereniging mensen naar medische afspraken en ik, als verlenging van mijn vorige werk, ben betrokken bij milieugroepen zoals het herstellen van inheemse bossen en moerassen (wetlands). Zo hebben we hier op de middelbare school een boomkwekerijtje opgezet waar we inheemse bomen kweken voor aanplantingen in de streek hier.

Groetjes vanuit New Zealand van Mieke l'Ami en Rien van de Weteringh met Mount Te Aroha op de achtergrond. Als je 'in de buurt' bent, altijd welkom, ons emailadres is cathvwdw@outlook.com

Uniek in haar soort

AFLEVERING 8:

Kirsten Verdel

In deze regelmatig terugkerende rubriek wordt een persoon (m/v) of groep die een voor onze voormalige gemeente Alkemade unieke prestatie heeft geleverd in de schijnwerpers gezet.

Jos Cozijn

De op 29 januari 1978 geboren Kirsten Verdel, opgegroeid in Roelofarendsveen, had van jongs af aan al een band met de politiek. Zij studeerde Bestuurskunde in Rotterdam, werkte op het ministerie van Binnenlandse Zaken, was campagneleider van de Partij van de Arbeid in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen in 2006 in Rotterdam en ging daarna aan het werk op het PvdA-partijbureau.

In 2007 kreeg ze de Canadese Sauvé Scholarship-beurs toegewezen. Dankzij deze beurs kreeg Kirsten de kans om naar de Verenigde Staten te reizen. Tijdens de campagne voorafgaande de presidentsverkiezingen van 2008 werkte zij daar als enige buitenlander op het landelijk hoofdkwartier van de Democratische Partij. Vanuit de Verenigde Staten was zij regelmatig in het nieuws om ons, hier in Nederland, te informeren over de voortgang van de campagne.

Na de winst van Barack Obama keerde zij terug naar Nederland en in 2009 bracht zij het boek 'Van Rotterdam naar het Witte Huis' uit over haar tijd in het campagne-team van Obama.

'Amerika staat al jaren onder druk als grootmacht'

Dit maakt Kirsten uniek: zij is de enige inwoner uit voorheen de gemeente Alkemade die heeft meegewerkt aan de campagne voor een presidentskandidaat in de Verenigde Staten!

Tijdens een gesprek met Kirsten, v or de verkiezingsdatum van 6 november jl., heb ik haar een aantal vragen gesteld.

Vraag:

Hoe kwam jij in het campagne-team van Obama terecht?

Kirsten: Ik zat op een speciale onderzoeksbeurs in Canada: de Sauvé Scholarship. Die stond me toe onderzoek te doen aan McGill University - zeg maar het Harvard van Canada - en ik mocht zelf weten wat ik deed. Met  en van de andere scholars reisde ik steeds vaker af naar de Verenigde Staten, omdat de presidentsverkiezingen daar op stoom aan het komen waren.

In Nederland had ik al veel campagne-werk gedaan op lokaal, provinciaal en landelijk niveau. Ik probeerde in Amerika in gesprek te komen met mensen die mij konden vertellen hoe Amerikaanse campagnes achter de schermen nu precies werken. Na tientallen mails en bezoeken was ik echter nog niet veel verder gekomen dan de Nederlandse ambassade in Washington DC en een gesprek met de NOS aldaar. Maar via via was mijn verzoek tot contact terecht gekomen bij de oud-communicatiedirecteur van het Witte Huis uit de tijd dat Bill Clinton president was. Hij zei dat hij me wel wat wilde vertellen, maar was ook erg geïnteresseerd in wat mijn campagne-ervaring was. Hij snapte totaal niet dat ik zaken wist over  n fondsenwerving  n vrijwilligersmanagement  n strategie  n communicatie et cetera, want dat was in Amerika heel erg verkokerd.

In het gesprek bood hij me daarom ter plekke een baan aan in het landelijke campagne-team, want hij was inmiddels directeur research geworden van de partij. En zo zat ik ineens als enige buitenlander op het hoofdkwartier van de Democraten en kwam ik uiteindelijk te werken voor Obama (want op het moment dat ik het gesprek had was de interne Democra-

Kirsten met acteurs/hosts van The Daily Show

tische strijd tussen o.a. Edwards, Clinton, Obama en Richardson nog bezig).

Vraag:

Welke activiteiten ging jij uitvoeren?

Kirsten: Ik kwam dus te werken bij het research team dat verantwoordelijk was voor rapid response (het zo snel mogelijk reageren op uitspraken van de tegenstander) en opposition research (kijken welke lijken er in de kast zaten bij de Republikeinse kandidaten). Ook werd ik bijvoorbeeld als 'tracker' naar de Republikeinse conventie gestuurd, om te kijken of ik

daar opnames kon maken van gekke uitspraken van Republikeinen.

Vraag:

Heb je het meewerken aan de campagne als uniek ervaren?

Kirsten: Absoluut, het was de grootste campagne ooit en de hele wereld keek mee. Bij de conventies bijvoorbeeld liepen duizenden journalisten rond. Grootser en meeslepender kon gewoon niet.

Ten slotte vroeg ik haar of zij graag betrokken was geweest bij de campagne

van Kamala Harris.

Kirsten: Vier jaar na 2008 vroeg iedereen of ik terug wilde voor Obama's herverkiezing, maar juist ook omdat 2008 zo bijzonder was geweest, wilde ik dat niet. Dat had ik meteen in 2008 al bedacht. Dat is onveranderd. Het kan ook helemaal niet, ik zit thuis met drie kleine kinderen. Ik hoop wel dat Kamala Harris wint, maar dat zal ze zonder mij moeten doen. Als ze verliest dan weten jullie inmiddels waarom. 😊

Met dank aan Kirsten Verdel en Joris Koek.

Met Michelle Obama.

Met Joe Biden.

SCHENKINGEN

AAN MUSEUM OUD ALKEMADE

Alle gevers hartelijk bedankt!

Kerststal - De heer Ludlage ★ **Koektrommel, prijzentang** - G. van der Meer ★ **Reis-strijkijzertje** - Th. van Loon
DOSR-das, boekje - R. van Klink ★ **Delftsblauwe kruik, vernevelaar** - J. van Velzen
Informatiebord Historie Oude Wetering - J. Tanis
Div. schriften en boekjes, plakboek, instructiekaart, prestatieboekje lo - N. van Emmerik
2 Doopjurkjes, kruik, div. boeken - R. van Veen ★ **10 Boeken Jac. P. Thijsse** - T. van Klink- van Dam
Kist zangvereniging Rijpwetering - B. van der Ing ★ **Spullen uit de nalatenschap van C. Zoet** - Fam. Zoet
Bosatlas, sigarendoos, 2 ijsmutsen, div. documenten en gereedschap - I. Mooijekind
Schaatsen - Fam. Van der Meer ★ **2 Oorkondes** - De Jong
Colbert en pantalon, stempelkussen en stempels fietsenmaker G. Meijer - J. Meijer
Slee Kaaskuipje, stoof, wandbord, telefoon, olielampje, schilderij, pentekening, oliehanglamp, bordeauxrode overgordijnen - Meur. Rodewijk
Oorlogskrant, foto in lijst van een bus van Maarse en Kroon. - A. Poot
Kruisbeeld met corpus, wijwaterbakje met kruisje en kandelaartjes - Meur. De Blanken

Wilt u ook voorwerpen aanbieden? Neem dan contact op met onderstaande medewerkers:

- ♦ voor foto's, dia's, films: Agnes Turk (tijdens de openingsuren)
  - ♦ voor ander materiaal: Sjaak Koek (tel. 06-57338844; e-mail: sjaakoek@hotmail.com)
- U kunt uw spullen brengen tijdens de openingsuren van het museum op zondag en dinsdagmiddag en op maandagavond van 20.00-22.00 uur.

De Kerkstraat in Oude Wetering in 1935.

Huzarendag

Volkert Groothoff

Het was een mooie zondag in Oude Wetering, deze 6^e februari 1887. Het zal wel koud geweest zijn. De rust van deze rustdag werd echter verstoord door hoefgetrappel van een peloton huzaren, die in galop over de Dorpsstraat reden. De namen Kerkstraat en Veerstraat waren nog niet ingevoerd. En je moet die Dorpsstraat even voor je geest halen: een smalle verharde weg langs de Wetering, zonder schoeiing, alleen hier en daar een boenstoep of een steigertje. Op de bevroren grond maakten die dertig paarden een flink kabaal, waardoor iedereen naar buiten stook. Het peloton was op zoek naar de burgemeester, maar kon zijn huis niet vinden. Burgemeester Hoolboom had assistentie uit Leiden gevraagd, uit voorzorg, want hij verwachtte onlusten op het dorp. Er was verschil van mening binnen de Hervormde kerk en dat dreigde uit de hand te lopen. Een heuse kerkstrijd.

Wat was er aan de hand?

Ik moet jullie even meenemen in een stukje kerkgeschiedenis. Bij de instelling van het Koninkrijk der Nederlanden in 1815 kreeg Koning Willem I grote invloed op de staatsinrichting. Hij was een voorstander van de eenheidsstaat. Allerlei regionale verschillen, denk aan het geldstelsel, tijdzones, afstands- en inhoudsmaten, die van plaats tot plaats konden verschillen, moesten overgaan in één landelijke regeling. Op dezelfde manier wilde hij de kerk hervormen. In 1816 werd de Nederlands Hervormde Kerk ingesteld en werden van staatswege algemene regelingen ingevoerd.

Wel, je snapt dat het nu al een probleem is als de overheid zich met de kerk bemoeit, toen zeker. Al gauw ontstonden er naar goed Nederlands gebruik allerlei afsplitsingen. In 1834 leidde dat bijvoorbeeld tot de Afscheiding. Een deel van die groep voelde zich zo onveilig in Nederland, dat er een grote emigratie plaatsvond naar de Verenigde Staten van Amerika. Er werden namelijk zelfs voorgangers gevangen gezet.

Binnen die Hervormde (staats)kerk ontstonden echter ook grote verschillen. Om ons te beperken tot de twee belangrijkste stromingen noem ik voor het gemak alleen de orthodoxen en de vrijzinnigen.

In de jaren tachtig van de 19^e eeuw was er - vooral in Amsterdam - een aantal dominees die het niet zo op hadden met de vrijzinnigen. Zij weigerden om gemeentelieden met een vrijzinnige

achtergrond in te schrijven in hun kerkelijke gemeente. In januari 1886 heeft het landelijk bestuur van de Hervormde kerk vijf predikanten en een groot aantal ouderlingen en diakenen geschorst. Er kwam toen in Amsterdam een nieuwe afscheiding tot stand, waaruit uiteindelijk in 1892 de Gereformeerde kerken zijn ontstaan. Hierbij speelde Abraham Kuyper een grote rol, maar dat is een ander verhaal.

Nu terug naar Oude- en Nieuwe Wetering

In januari 1886, dus een jaar voor Huzarendag, kreeg Oude- en Nieuwe Wetering in de Hervormde kerk een nieuwe predikant: dominee Van Schelven. Het was bekend dat de dominee sympathie had voor de afgezette broeders in Amsterdam. In de loop van 1886 ontstonden er binnen de kerk hier allerlei geschillen over formele kwesties, bijvoorbeeld het wel of niet ondertekenen van kerkelijke formulieren. De plaatselijke kerk viel onder het gezag van een regiobestuur: Classis Leiden. Deze classis schreef op 31 januari 1887 in Oude Wetering een kerkenraadsvergadering uit. Omdat dominee Van Schelven weigerde aan hem gestelde vragen te beantwoorden, hij erkende het gezag van de Classis niet meer, dreigde men hem te schorsen. De spanning liep die dagen hoog op.

De gebruikelijke woensdagavondkerkdienst op 2 februari is een onvergetelijke dienst geworden. De kerk was zo vol dat de treden van de preekstoel als zitplaats gebruikt werden. Er stonden zelfs mensen op ladders voor de kerkraden. Dominee Van Schelven had door de verwickelingen van de voorgaande dagen de dienst niet kunnen voorbereiden. Had geen psalmbriefje voor de voorzanger, ook geen Bijbeltekst ter voorlezing. Uit nood bad hij om een tekst voor zijn te houden preek. En, zo schreef hij later zelf: *“De Heere gaf mij te spreken, de 25e Psalm, waarin staat: Maak mij uwe wegen door uw Woord en Geest bekend.”*

Bij het verlaten van het kerkgebouw nam de één zijn bijbel, de ander zijn zitkussen, een derde zijn stoof mee. Onder hen dokter Kimmel, die liet horen: *“Ik zal al 't mijne maar meenemen; we komen hier toch niet weer in.”*

De collecte-opbrengst van deze grote schare was negen en halve cent voor de kerk en elf en een halve cent voor de armen. Dit, ondanks de aanbeveling van de predikant in verband met de schuld van 13.000 gulden die de kerk had.

Na allerlei verwickelingen werd op de volgende dag om vijf voor vier precies door de kerkenraad het besluit genomen om de regeling van 1816 los te laten en terug te keren tot de oude kerkenordening van 1618.

Direct werden de Koning, de burgemeester en de kerkvoogdij, die over de kerkelijke goederen ging, van dit besluit op de hoogte gesteld. Ook de negentien kerkenraden van de gemeenten die al eerder ditzelfde besluit hadden genomen, zoals Leiderdorp en Aarlanderveen, kregen een brief. Deze brieven waren nog maar net gepost toen de verwachte schorsingsbul voor dominee Van Schelven werd bezorgd. Deze schorsingsbrief, door het Classicaal bestuur van Leiden opgesteld, liet de schorsing een dag eerder ingaan. Hierdoor werd de schijn gewekt dat het besluit van de kerkenraad was genomen met een geschorste predikant.

De circa 420 stemgerechtigde leden kregen, na de nodige informatie, gelegenheid te bepalen tot welk kerkgenootschap zij wilden behoren. 273 lidmaten lieten dadelijk, door middel van de ingevulde biljetten, weten zich achter dominee Van Schelven en zijn kerkenraad te scharen.

Ze waren zich ervan bewust dat dit grote gevolgen kon hebben. Zij hielden rekening met de mogelijkheid de kerk niet meer te mogen gebruiken voor het houden van samenkomsten. Aan het bestuur van de Christelijke school werd daarom gevraagd, in dat geval, de schoollokalen 's zondags te mogen gebruiken. Op de - met spoed bijeen geroepen - ledenvergadering van de school, waarbij bijna alle leden aanwezig waren, was niemand tegen inwilliging van het verzoek.

Zaterdag 5 februari, vroeg in de morgen, meldde de president-kerkvoogd, je weet wel die ging over de kerkelijke bezittingen, zich bij de pastorie. Hij verklaarde parmantig: *“Van Schelven, nu u geschorst is, moet ik u meedelen, dat het kerkgebouw zondag voortaan voor u gesloten is. Ik heb hiertoe last en volmacht van het Classicaal bestuur.”* Ter onderstreping van zijn woorden werd het buitenhek voor de kerk van een nieuw hangslot voorzien. Deze aanzegging ging als een lopend vuurtje door de gemeente. 's Middags kwamen veel mensen helpen om het schoolgebouw in orde te maken voor de kerkdienst van zondag. Op primitieve wijze, lage schraagjes en botertonnetjes met daarop planken, kwamen de zitplaatsen tot stand.

Die zondag werd later Huzarendag genoemd

Met de komst van de huzaren was iedereen in rep en roer. De verontwaardiging was groot. De situatie dreigde nu echt uit de hand te lopen. Een groepje rooms-katholieken kwam aan de pastorie met de mededeling: *“Mijnheer dominee, als u ons gebruiken kan, moet u 't maar zeggen. Wij zijn bereid om in de Veen de Fransche brug*

op te halen, dan kunnen de huzaren niet meer naar Leiden terug. Wij zijn gewoon met paarden om te gaan; het is ons niet moeilijk de mannetjes en de paarden te verzuipen! Wij weten het mijnheer dominee, dat u vervolgd wordt, omdat u gelooft aan de Godheid van ons Heer Jezus; en dat geloven wij ook... Mogen we de brug ophalen, mijnheer dominee?”

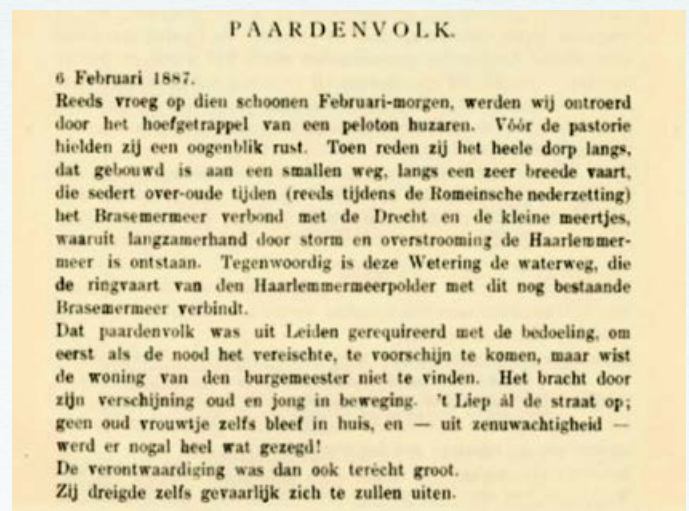
Dominee Van Schelven was zeer erkentelijk voor de steunbetuiging, maar heeft dit aanbod natuurlijk afgewezen. Vanuit de pastorie was daarna te volgen wat er bij de toegang van de kerk gebeurde. Onder escorte van politie en huzaren kwamen de kerkvoogden de kerk ontsluiten. Een zeer spannend moment brak aan toen koster Van Heek op waardige wijze de sleutels overhandigde aan de president-kerkvoogd. Hij deed dit met de woorden: *“mannen, die op zulke wijze optreden, kan ik niet langer dienen.”*

Van alle kanten kwamen nu de mensen aan om hun eigendommen, zover ze er nog waren, op te halen. De kerkvoogdij zag dit met lede ogen aan en verklaarde nogmaals duidelijk *alleen Van Schelven is de kerk ontzegd, maar jullie niet!*

De dienst, die dominee Van Schelven in de school hield, werd door 356 mensen bezocht. Slechts in het begin van de dienst moest dominee deze even onderbreken, omdat zijn stem niet te horen was vanwege de huzaren, die in volle draf met luid hoefgetrappel voorbij reden.

Na de dienst waren de huzaren nog in het dorp. Aangezien ze niets te doen hadden, dronken ze te veel en werden ze baldadig. Burgemeester Hoolboom vond het raadzaam om deze onrustige rustbewaarders naar Leiden terug te sturen. Door dit alles is 6 februari 1887 de geschiedenis ingegaan als de 'Huzarendag'.

In 2007 zijn de Hervormde en Gereformeerde gemeente gefuseerd tot de Protestantse Gemeente.

Dit bericht uit Kruitdamp (1911) spreekt voor zich.

Bronnen:

- <https://gereformeerdekerken.info/2021/06/03/de-gereformeerde-kerk-te-oude-en-nieuwe-wetering-2/>
- S. van der Heden, e.a., Honderd jaar kerkgeluiden. Grepen uit de geschiedenis van de Gereformeerde Kerk van Oude- en Nieuwe Wetering, Oude Wetering, 1986.
- C.L.F. van Schelven, In den kruitdamp.
- Kruitdamp, 1911; digitaal via <https://delpher.nl>.

Duizend jaar Kaag en Braassem (deel 6)

Jan Kuipers

In het vorige artikel zagen we dat Dirck, eerste heer van Alckemade, een kasteel bewoonde op de oude duinen ten zuiden van Sassenheim en dat ook andere ridders kastelen bewoonden op de stevigere en veiligere geestgronden ten westen van Alckemade, of op de kleigronden langs de Oude Rijn ten zuiden van Kaag en Braassem. En nu we weten waar iedereen woonde is het tijd om het eens te gaan hebben over het feit dat de meeste ambachtsheren en -vrouwen van Kaag en Braassem familie van elkaar waren.

Van Poelgeest

De eerste heren van Alckemade en Hoogmade waren neven van elkaar, beide waren kleinzoon van Dirck van Poelgeest (ca 1175/????), ambachtsheer van de heerlijkheid Poelgeest ten zuiden van Warmond (tegenwoordig onderdeel van Oegstgeest).

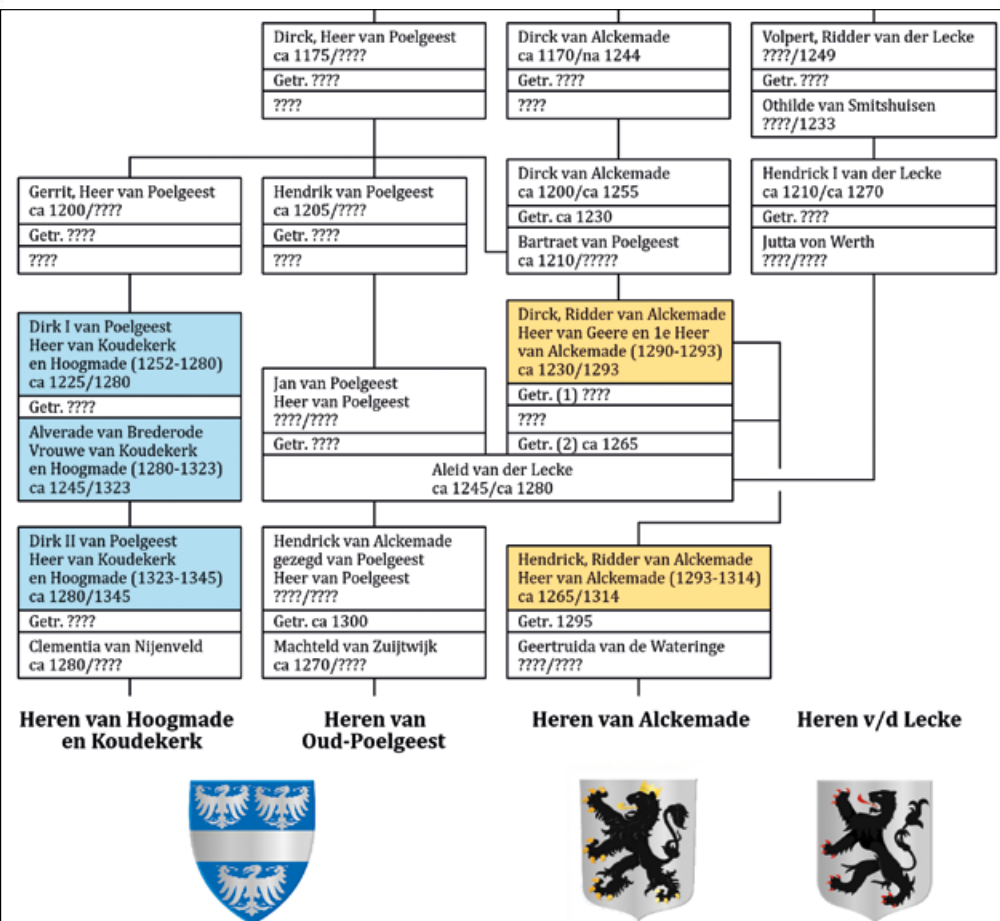
Links het huidige wapen van de gemeente Teylingen. Toen in 2008 de gemeenten Voorhout, Sassenheim en Warmond werden samengevoegd tot de gemeente Teylingen koos men de gebarensteelde leeuw van de Heren van Teylingen als wapen. Rechts het huidige wapen van de gemeente Kaag en Braassem met de niet gebarensteelde Hollandse leeuw van Van Alckemade.

Dirck van Alckemade was na de dood van zijn eerste vrouw (wiens naam helaas niet bekend is) rond 1265 hertrouwd met Aleid van der Lecke, weduwe van zijn neef Jan van Poelgeest. Zij was de dochter van ridder Hendrik van der Lecke, een edelman met omvangrijke goederen in de Alblasserwaard. Door dit huwelijk

was Dirck van Alckemade in het bezit gekomen van het ambacht Geere in de Riederwaard ten zuiden van de tegenwoordige Rotterdamse Botlek en van de bede (belasting) van de beide Krimpenen (Krimpen aan de IJssel en Krimpen aan de Lek). Op 23 maart 1277 was deze erfenis door graaf Floris V bekrachtigd. Ook lijftochtte Floris V Dircks vrouw Aleid van der Lecke met het vruchtgebruik van deze lenen – dit betekende dat zij met de opbrengst uit deze goederen in haar levensonderhoud kon voorzien.

Dirck van Alckemade had trouwens niet alleen de vrouw van zijn overleden neef overgenomen, hij had ook de voogdij op zich genomen over diens zoon en erfgenaam Hendrick. Nu had Dirck uit zijn eerste huwelijk zelf ook een zoon die Hendrick heette, zijn stiefzoon werd daarom genoemd: Hendrick Van Alckemade gezegd Van Poelgeest. Zijn nakomelingen zouden zich, naar hun stieffamilie, Van Alckemade gaan noemen - zij hebben tot in de 17e eeuw het stamkasteel Oud Poelgeest bewoond, dat op de kaart van 1615 wordt aangeduid als 'Thuis te Poelgeest nu Alckemade'.

Een andere neef van Dirck van Alckemade, Dirck van Poelgeest, was in 1252 heer van Hoogmade en Koudekerk geworden voor bewezen diensten aan graaf en rooms-koning Willem II. Hij overleed in 1280 en zijn weduwe Alverade van Brederode werd in het register van graaf Floris V regelmatig genoemd als 'vrouw van Hoogmade en tiendhefster in Kou-

Familierelaties Van Poelgeest, Van Alckemade en Van der Lecke.

dekerk', als voogdes over hun minderjarige zoon Dirk II van Poelgeest.

Grafelijke afstamming

De geslachten Van der Lecke en Van Alckemade hadden beide als familiewapen een zwarte gekroonde klimmende leeuw. Dit wapen was identiek aan dat van het Hollandse Huis, wat betekent dat zij rechtstreekse afstammelingen van de graven van Holland waren. Ook de wapens van de heren van Teylingen en van Brederode hadden zo'n leeuw, maar wel met een barensteel (dwarsbalk, ook wel brisure of breuk genoemd) - dit was het heraldische bijteken van een jongere zoon of van een bastaard, ter onderscheiding van de hoofdtak van de vader.

Van Noordwijk

De afstamming van het gravenhuis verliep via het geslacht Van Noordwijk, dat net als Van Alckemade als familiewapen de zwarte gekroonde klimmende leeuw had. En dat brengt ons bij het feit dat ook de eigenaren van Noordwijk, Sassenheim

en de Lage Boekhorst naaste familie waren van Dirck van Alckemade. Ze blijken allemaal af te stammen van Everard van Noordwijk (ca. 1140-1169). Aan het geslacht Van Noordwijk zijn drie zijtakken ontsproten: Van de Boekhorst, Van Sassenheim en Van Alckemade.

Everard van Noordwijk was in 1168 de eerste ambachtsheer van Noordwijk geworden, toen graaf Floris III van Holland hem dit gebied had geschonken om het tot een onversterfelijk erfleer te houden. De heerlijkheid Noordwijk omvatte toen ook nog Noordwijkerhout en Sassenheim. Maar Everard had er niet lang van kunnen genieten. In datzelfde jaar was hij met zijn graaf ten strijde getrokken tegen de West-Friezen en op 22 januari 1169 was hij gesneuveld in de strijd.

Zijn zoon Hugo van Noordwijk verdeelde het erfleer onder zijn zonen: de oudste, Willem, kreeg Noordwijk (inclusief het latere Noordwijkerhout) en zijn broer Dirck werd heer van Sassenheim. Deze Dirck nam de naam Van Alckemade aan. Zijn oudste zoon en erfgenaam Walewijn bewoonde het kasteel Huys te

Zassenem in Sassenheim en zijn nakomelingen zijn zich Van Sassenheim gaan noemen. Zijn jongere zoon Dirck trouwde met Bartraet van Poelgeest, zij waren zoals we al zagen de ouders van Dirck, de eerste ambachtsheer van de heerlijkheid Alckemade.

Hoe machtig die Van Alckemades waren blijkt wel uit het feit dat de hoofdtak van het geslacht enkele belangrijke religieuze leiders voortbracht die het geestelijk leven in Holland van de 13e eeuw volledig beheersten. Nicolaas van Sassenheim, broer van Walewijn van Sassenheim en van Dirck van Alckemade, was abt van de abdij van Egmond en als geestelijk leidsman was hij betrokken geweest bij de opvoeding van de jonge graaf Floris V. En Walewijns zoon Arent van Sassenheim was pastoor van de St. Bavokerk te Haerlem.

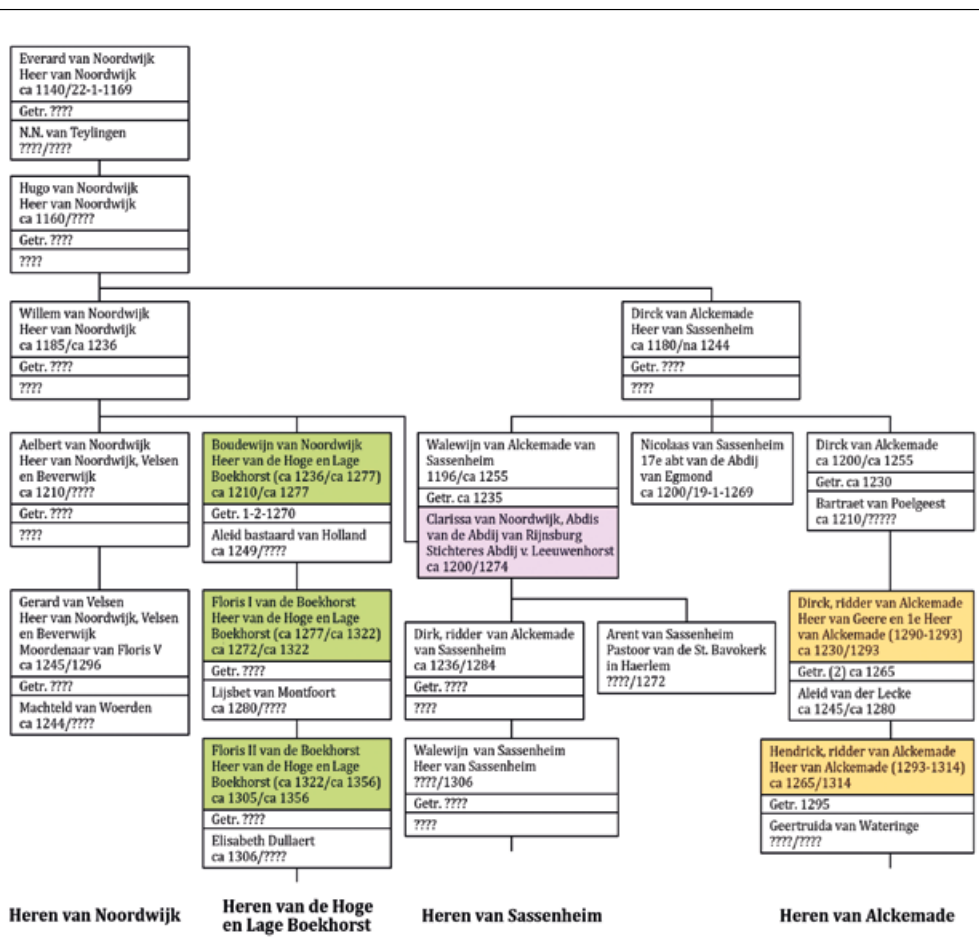
Maar nog belangrijker voor ons verhaal is Walewijns vrouw Clarissa van Noordwijk. Zij waren neef en nicht – dat was een veel voorkomend verschijnsel in adellijke kringen waar het er om ging de bezittingen zo veel mogelijk in de familie te houden. Voor zo'n huwelijk moest pauselijke dispensatie worden aangevraagd en de paus had zijn toestemming en zijn zegen gegeven.

Toen heer Walewijn rond 1255 overleden was, was Clarissa abdis geworden van de Abdij van Rijnsburg. In 1261 had zij een tweede vrouwenabdij gesticht in Noordwijkerhout, de Abdij van Leeuwenhorst, ook wel genoemd Klooster Ter Lee. Zij is dus de ambachtvrouwe van Vrouwe Venne én van Abbenes geweest.

Zo werden de belangrijkste kerk én de drie belangrijkste kloosters van het graafschap Holland bestuurd door leden uit de families Van Noordwijk en Van Alckemade-Van Sassenheim. Ze bezaten onder hun telgen vele godshuismannen en -vrouwen en weldoeners van de kerk. Veel dochters uit deze geslachten zijn in de abdijen van Rijnsburg en Leeuwenhorst ingetreden. Het was daar in feite allemaal één grote familiekliek en ze werden ook wel beticht van nepotisme, dat wil zeggen dat zij hun familieleden en vrienden begunstigden.

Van de Boekhorst

Noordwijk en Noordwijkerhout vormden lange tijd één heerlijkheid, totdat Willem van Noordwijk, net zoals zijn va-

Deersteren van Alckemaden hun directe verwanten van Sassenheim en Van Noordwijk, waaronder ook de eigenaars van de ambachten Vrouwe Venne en de Lage Boekhorst.

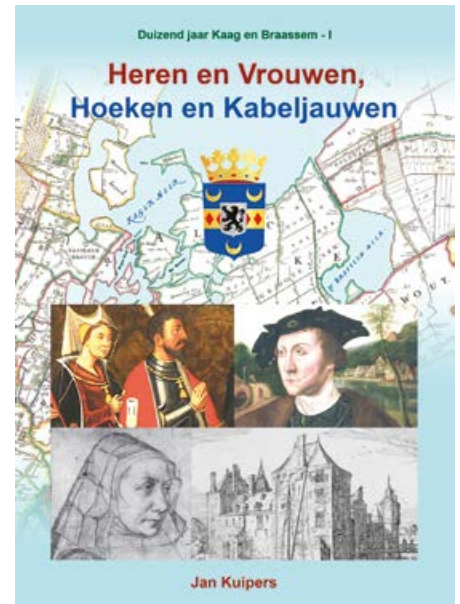
der voor hem, zijn bezittingen rond 1236 had gesplitst en over twee zonen had verdeeld. Boudewijn van Noordwijk was heer van de Hoge Boekhorst (Noordwijkerhout) geworden en zijn broer Aelbert heer van de heerlijkheid Noordwijk.

Op 25 januari 1272 had Boudewijn van Noordwijk, heer van de Hoge Boekhorst, van graaf Floris V een stuk land in de Zweilandpolder bij 'die Kage' als heerlijk leen gekregen. En dit nieuw verworven gebied kreeg de naam de Lage Boekhorst om het te onderscheiden van de Hoge Boekhorst.

Boudewijn had in Noordwijkerhout een kasteel gebouwd dat werd aangeduid als 'de versterkte edelmanswoning Huys te Bouckhorst' en zijn zoon Floris zou de achternaam Van de Boekhorst aannemen. Hij stond in hoog aanzien bij zijn graaf en in 1270 was hij getrouwd met

Aleid bastaard van Holland, een achternichte van Floris V, die het echtpaar bij die gelegenheid een bruidsgift van 200 ponden schonk.

De mannelijke lijn van het geslacht Van de Boekhorst zou worden voortgezet tot in 1485, dus meer dan 200 jaar. Maar dat gold niet voor de hoofdtak van het geslacht Van Noordwijk – die zou al snel uitsterven. De zoon van Boudewijns broer Aelbert was namelijk Gerard van Velsen, heer van Noordwijk, Velsen en Beverwijk, de echtgenoot van Machteld van Woerden die door Floris V verkracht zou zijn geweest. En deze Gerard van Velsen zou, door de latere moord op graaf Floris V, de laatste telg van zijn geslacht worden.

Het boek 'Heren en Vrouwen, Hoeken en Kabeljauwen' is te bestellen via een e-mail aan mij: jku@casema.nl

In de vergaderkamer van het museum hangt een heel mooie en brede foto van de Christelijke Nationale School in Oude Wetering van het jaar 1963. De meeste namen zijn bekend, maar van ongeveer twintig personen weten we nog niet wie het zijn. Ook wordt bij een aantal getwijfeld aan de juiste naamsvermelding.

De foto is echter te groot om in deze Alkmadders op te nemen. Daarom hebben wij op de website www.stichtingoudalkemade.nl onder de button Activiteiten een oproep geplaatst: weet u namen van kinderen die horen bij de nummers waar nog een naam ontbreekt?

Klik op de link in die oproep voor de foto's en de lijst met namen.

Wie kent de namen?

Uw reactie zien wij graag tegemoet op alkmadders@ziggo.nl.

